

Motion till riksdagen 2013/14:Ub393

av **Rossana Dinamarca m.fl. (V)**

Jämställdhet i skolan

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att feministiskt självförsvar bör erbjudas alla flickor från årskurs 7.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar i läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan samt i högskoleförordningens examensordningar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att utarbeta råd och riktlinjer för hur genuspedagogerna ska arbeta med jämställdhetsfrågorna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Skolverket i uppdrag att upprätta nationell statistik över genuspedagoger.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de pengar som regeringen har avsatt till lärares fortbildning och kompetensutveckling i det s.k. Lärarlyftet också ska komma genuspedagoger till del.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda upprättande av resurscentrum för jämställdhet i skolan i varje kommun.

2 Feministiskt självförsvar för flickor

Enligt Skolverket säger sig var fjärde skolelev ha upplevt sexuellt laddade verbala kränkningar. Sexuella kränkningar ökar i svenska skolor, och var femte anmälan till Skolverket förra året handlade om kränkningar i vid mening – inbegripet fysiskt våld, sexuella trakasserier och verbala kränkningar.

För många unga kvinnor är vardagen fylld av rädsla, obehag och en ständig beredskap för trakasserier, närmanden och t.o.m. övergrepp. Rädslan

Fel! Okänt namn på

begränsar unga kvinnors handlings- och livsutrymme och hindrar dem från att utveckla en grundmurad självkänsla och ett gediget självförtroende. De tvingas ta omvägar, undvika parker och vågar inte gå ensamma utomhus sent på kvällen. Många väljer att stanna hemma på kvällen om de inte vet att de hela tiden kan ha sällskap med någon kompis.

Bland de grövsta uttrycken för mäns makt över kvinnor finns misshandel och våldtäkt. I Sverige våldtas fyra kvinnor varje timme och mer än dubbelt så många utsätts för misshandel. Sexualiserat våld handlar om att hela tiden påminna om vilket kön som besitter makten, i hemmet, på arbetsplatsen, i skolan eller i förhållandet. Vänsterpartiet kan konstatera att så länge flickor i landets skolor är utsatta för trakasserier måste något göras för att ge dem självförtroendet och styrkan att stå emot.

Feministiskt självförsvar handlar om att skaffa sig kunskap om det sexualiserade våldet, om samarbete mellan flickor eller kvinnor samt att skaffa sig handlingsberedskap att försvara sig mentalt, verbalt och fysiskt i en värld där flickor och kvinnor är underordnade och utsatta. Feministiskt självförsvar är grundat av kvinnor för kvinnor och bygger på att flickor och kvinnor delar erfarenheter och tillsammans utarbetar strategier för att bl.a. hantera rädsla.

Till skillnad från t.ex. vanliga judo- eller karatekurser handlar feministiskt självförsvar först och främst om att öka medvetenheten om pojkars och mäns sexualiserade våld mot kvinnor samt medvetandegöra flickor eller kvinnor om sina möjligheter och rättigheter att försvara sig. Vetskapen om att man är värd att försvara och att man får göra det med våld om man måste stärker självförtroendet. Det gör att flickor som lärt sig feministiskt självförsvar växer och lättare kan hävda sig också i situationer som inte är direkt hotfulla. Feministiskt självförsvar bör därför erbjudas alla flickor från årskurs 7. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I vår motion 2013/14:Ub463 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning avsätter vi 2 miljoner kronor per år till detta.

3 Ökade kunskaper om makt och kön

Jämställdhet är en politisk viljeyttring som en majoritet av alla politiska partier har enats om. Därför har jämställdhetssträvandena också skrivits in i de dokument som styr skola och högre utbildning. För grundskola och gymnasieskola ingår jämställdhet i läroplanerna, dels i den värdegrund som verksamheten ska gestalta och förmedla, dels när det gäller rätten till likvärdig utbildning och rätt till lika behandling. I nu gällande skollag står att alla som arbetar i skolan ska främja jämställdhet. I högskolelagen (1992:1434) 1 kap. 5 § finns en bestämmelse om att jämställdhet mellan kvinnor och män alltid ska iaktas och främjas i högskolornas verksamhet.

För att kunna leva upp till paragrafen krävs kunskap hos all personal i skolan. Men framför allt måste elever och studenter ges kunskap för att själva kunna bilda sig en egen uppfattning, ta ställning och agera för förändring. För att nå dit är kunskap om könsmaktens ordning, kvinnors och mäns olika livssi-

tuation i olika tid och rum och olika feministiska teorier och samhällsanalyser ett grundläggande verktyg.

En grund för detta är den definition av jämställdhet som FN:s organisation för samarbete mellan länderna inom utbildning, vetenskap, kultur, kommunikation och information (Unesco) arbetar efter och som i utbildningssammanhang inkluderar åtminstone tre dimensioner. Den första handlar om jämställdhet i termer av lika tillgång till utbildning, den andra om jämställdhet i utbildning och den tredje om jämställdhet genom utbildning. Sverige uppfyller Unescos jämställdhetsmål vad gäller den första dimensionen. Här har flickor och pojkar, kvinnor och män samma formella rätt till utbildning. Samtidigt vet vi att flickor och pojkar väljer olika inriktningar på sin utbildning. Pojkar prioriterar i högre grad än flickor studieval som leder till yrken inom bl.a. teknik, byggnad och hantverk, medan flickor i större utsträckning prioriterar vård, omsorg och skola.

Unescos andra dimension av jämställdhet i utbildning berör flera olika aspekter. Dels handlar det om frihet från diskriminering och bemötandet i skola och utbildning, dels om innehållet i utbildningen, dvs. jämställdhet som ett kunskapsområde. Det senare är relaterat även till den tredje dimensionen som berör jämställdhet genom utbildning. Vänsterpartiet menar att Unescos andra och tredje definitioner – jämställdhet i och genom utbildning – inte uppfylls i svensk utbildning och därför måste prioriteras.

I Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr11) finns avsnitt om skolans uppdrag. Här beskrivs ett antal perspektiv som ska finnas med i all undervisning: historiskt, internationellt och etiskt perspektiv och miljöperspektivet. Vänsterpartiet menar att till dessa bör läggas ett genusperspektiv som ges följande lydelse: Genom genusperspektivet får eleverna möjlighet att ytterligare nyansera frågorna om mångfald, makt och jämlikhet. Undervisningen stöder därmed eleverna i deras identitetsskapande process samt ger dem förutsättningar att själva ta ställning och påverka rådande könsmaktsstrukturer.

I Läroplanen för gymnasieskolan bör avsnittet om genusperspektiv placeras direkt efter det etiska perspektivet och ges följande lydelse: Genusperspektivet stöder elevernas utveckling ochh identitetsskapande process. Det ska ge kunskap om maktrelationer mellan gruppen kvinnor och gruppen män samt om hur begreppen kvinnligt och manligt konstrueras inom en patriarkal ordning. Det ska ge eleverna förutsättningar att själva ta ställning och kunna påverka rådande könsmaktsstrukturer.

På högskolenivå menar vi att som ett första steg måste kunskapsaspekten av jämställdhet skrivas in i examensordningarna. Det gäller alla examina, men det är särskilt viktigt och betydelsefullt i alla de utbildningar som leder till yrken som medför arbete med människor, såsom lärare, läkare, sjuksköterskor, jurister, socionomer, psykologer, studievägledare m.fl. I t.ex. lärarexamen finns i dag ett mål om att lärarstudenten ska inse betydelsen av köns-skillnader i undervisningssituationen och vid presentation av ämnesstoffet. Vi menar att detta är både vagt och oklart och föreslår följande lydelse: Lärarstudenten ska inse betydelsen av könsmaktsordning i skolans hela verksamhet

Fel! Okänt namn på

och i undervisning, i relationen till eleverna likaväl som vid val av och presentation av ämnesstoff.

För att underlätta samverkan mellan nyexaminerade och redan verksamma lärare måste också genuskunskap prioriteras i all lärarfortbildning. Detsamma gäller socionomer, läkare, sjuksköterskor, jurister, psykologer, studievägledare m.fl.

Vad som ovan anförts om förändringar i läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan samt i högskoleförordningens examensordningar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Genuspedagogerna

För att förbättra och förstärka jämställdhetsarbetet i förskolan och skolan avsatte Vänsterpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet pengar i budgetpropositionen för 2002 för att utbilda minst en genuspedagog i varje kommun. Tanken är att genuspedagogerna ”skall arbeta med jämställdhetsfrågor i den pedagogiska praktiken för att höja kvaliteten och öka måluppfyllelsen inom detta kunskapsområde”.

För att jämställdhetsarbetet ska vara framgångsrikt måste det finnas med i hela verksamheten i förskola och skola. Därför måste varje anställd få tillräcklig kunskap och medvetenhet om hur det egna förhållningssättet och den pedagogiska verksamheten påverkar ur jämställdhetssynpunkt. Genuspedagogerna skulle kunna ha en viktig del i detta arbete, men för att genuspedagogerna ska få möjlighet att nå alla anställda krävs att de är fler. En genuspedagog per kommun är otillräckligt.

En annan förutsättning för att genuspedagogernas kompetens ska kunna tas till vara är att de har tillräckligt med tid och resurser till sitt förfogande. Allt för många av dem som har utbildat sig till genuspedagoger måste bedriva jämställdhetsarbetet inom ramen för sina ordinarie tjänster. Det finns därför ett stort behov av mer resurser för att inrätta särskilda tjänster för genuspedagogerna i kommunerna och på skolorna.

Jämställdhetsdelegationen föreslog 2006 att det skulle finnas minst en genuspedagog per 25 anställda år 2012. Trots att det inte finns någon nationell statistik över genuspedagoger hos vare sig Utbildningsdepartementet, Skolverket eller Sveriges Kommuner och Landsting kan vi konstatera att det målet långt ifrån är uppnått.

För att genuspedagogernas kunskaper ska kunna utnyttjas på bästa sätt bör regeringen ge Skolverket i uppdrag att utarbeta råd och riktlinjer för hur de ska arbeta med jämställdhetsfrågorna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Skolverket bör dessutom få i uppdrag att upprätta nationell statistik över genuspedagoger. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Jämställdhet är ett rörligt kunskapsområde. Ny forskning och nya erfarenheter läggs hela tiden till den tidigare kunskapen och nya metoder och för-

hållningssätt utvecklas för att främja jämställdheten. För att genuspedagogernas arbete ska vara framgångsrikt är det viktigt att de får tillgång till ny kunskap. Redan utbildade genuspedagoger måste därför få möjlighet att fortbilda sig och få kontinuerlig kompetensutveckling. Bland annat bör de pengar som regeringen har avsatt till lärares fortbildning och kompetensutveckling i det s.k. Lärarlyftet också komma genuspedagoger till del. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Resurscentrum för jämställdhet i skolan

Arbetet med jämställdhet och likabehandling är väl förankrat och tydligt i förskolans och skolans styrdokument. Jämställdhet omnämns i skollagen och uppdraget preciseras i läroplanerna, där jämställdhet ingår i den värdegrund som förskola och skola ska bygga sin verksamhet utifrån. Men i praktiken går det långsamt, skola och förskola har dessutom ofta haft en konserverande roll vad gäller könsroller istället för tvärtom. Genusarbetet är inget som klaras av på en fortbildningsdag utan måste vara en del av det ständigt pågående utvecklingsarbetet på skolan. Genusarbetet kan inte heller bäras av enskilda eldsjälar ute på skolorna. För att skapa stabilitet och kontinuitet i arbetet med jämställdhet i skolan föreslår vi att man ska utreda upprättande av resurscentrum för jämställdhet i varje kommun.

Resurscentrumen skulle vara till för att stärka kompetensen bland utbildningsförvaltningarnas personal, skolledare, arbetslag och lärare. Ett resurscentrum skulle ha anställda med expertkunskap i genus och jämställdhet, våld i relation och allmän sociologi osv. Resurscentrumen skulle anordna kurser för skolorna och också ha till uppgift att bedöma kvaliteten på genusarbetet i skolorna.

Vad som ovan anförts om att utreda upprättande av resurscentrum för jämställdhet i skolan i varje kommun bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 25 september 2013

Rossana Dinamarca (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Høj Larsen (V)

Jacob Johnson (V)

Josefin Brink (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)